

گردشگری روستایی سبز: بررسی عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی

پایدار و حافظ محیط زیست ۱

بهرام ایمانی^{۱*}، جواد معدنی

۱- * دانشیار گروه برنامه‌ریزی شهری و روستایی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی

۲- استادیار گروه مدیریت دولتی و گردشگری دانشگاه محقق اردبیلی

* ایمیل نویسنده مسئول: Imani_b@uma.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۶

چکیده

توسعه گردشگری روستایی پایدار به دلیل افزودن مفهوم پایداری به گردشگری روستایی به‌عنوان یک هدف مطلوب در توسعه گردشگری پایدار شناخته شده است. اما این توسعه پایدار می‌تواند اثرات منفی بر محیط زیست داشته باشد. به همین منظور نیاز است تا با دیدگاهی جامع و فراگیر به این مقوله نگریست. هدف اصلی تحقیق حاضر، بررسی عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی پایدار و حافظ محیط زیست است. پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی و روش تحقیق به کاررفته در آن روش کیفی نظریه داده بنیاد است. در این تحقیق، با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، از خبرگان حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی، گردشگری، مدیریت محیط زیست به‌عنوان مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته استفاده شده است. مطابق با یافته‌های تحقیق، کدگذاری‌ها با استفاده از رهیافت نظام‌مند استراوس و کوربین صورت گرفتند که در نهایت، ۱۲۲ گزاره مقدماتی استخراج شدند. با سیر یک رویکرد استقرایی (حرکت از جزء به کل)، گزاره‌های استخراج‌شده در قالب، ۸۳ کدباز، ۴۹ کد محوری و ۲۰ کد انتخابی دسته‌بندی شدند. از نتایج تحقیق حاضر می‌توان به نقش مؤثر هریک از عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی پایدار و حفاظت از محیط زیست اشاره کرد که در قالب مفهوم گردشگری روستایی سبز مطرح می‌گردند. در واقع، گردشگری روستایی سبز می‌تواند ضمن توسعه گردشگری روستایی پایدار، از محیط زیست نیز محافظت نماید و انتظار می‌رود که مؤلفه‌های این نوع از گردشگری، بتوانند متضمن رویکردهای گردشگری پایدار و مسئولانه بوده و راهبرد گفتمانی مؤثری را ایجاد نمایند.

کلمات کلیدی: گردشگری روستایی، گردشگری روستایی سبز، حفاظت از محیط زیست، توسعه پایدار.

۱. مقاله حاضر برگرفته از طرح پژوهشی به شماره ۱۴۰۱/د/۹/۲۶۲۵۴ تحت عنوان "تدوین الگوی سیاستگذاری جامع در توسعه گردشگری روستایی پایدار" است که با حمایت و راهبری معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه محقق اردبیلی انجام شده است.

مقدمه

گردشگری روستایی به عنوان یک نیروی محرکه مهم برای توسعه و احیای روستایی عمل می کند (Truong et al, 2014; Sharpley, 2007). چراکه می تواند بیکاری را کاهش دهد، اقتصاد منطقه را تقویت کند، استاندارد زندگی جامعه روستایی را بهبود بخشد و عدم تعادل بین زندگی شهری و روستایی را کاهش دهد (Keyim, 2016; Quaranta et al, 2016; Sharpley & Roberts, 2004). توسعه روستایی از طریق گردشگری به مفهوم مهمی برای کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه تبدیل شده است (Demirovic Bajrami et al, 2020). توسعه گردشگری روستایی برای مناطق روستایی بسیار حائز اهمیت است چراکه می تواند به حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی کمک شایانی کند که به نوبه خود باعث حفظ جمعیت محلی در محل های دائمی سکونت و در نتیجه ارتقاء می شود (Paresishvili et al, 2017). برای مدت طولانی، گردشگری روستایی دارای مزایای منحصر به فردی در کمک به مناطق روستایی برای رهایی از فقر، جذب نیروی کار مازاد روستایی، به ارت بردن فرهنگ و ویژگی روستایی، بهینه سازی ساختار صنعتی روستایی و ارتقای امکانات و... تلقی می شده است (Ezeuduji, 2015; Wang et al, 2013). این مقوله به این دلیل است که گردشگری روستایی و مفاهیم مرتبط با آن، چشم انداز و دامنه گسترده ای دارند (Ying et al, 2015). در سال های اخیر، توسعه سریع گردشگری روستایی باعث شده است تا محققان توجه بیشتری به آن داشته باشند و تعداد زیادی مطالعات و پژوهش های علمی در این زمینه را انجام دهند (Weng et al, 2021). گردشگری روستایی در بسیاری از کشورها به سرعت در حال توسعه است، ضمن اینکه گردشگری روستایی، به عنوان یکی از ضروری ترین ابزار برای ترویج بازسازی روستایی و احیای اقتصاد روستایی در نظر گرفته می شود (Su et al, 2019). این مورد نیازمند توسعه روستایی است که اکثر کشورها به دنبال آن هستند. توسعه روستایی به دلیل تأثیرات حیاتی بر رشد اقتصادی منطقه ای و توسعه ادغام شهری- روستایی، نقش اساسی و اساسی در توسعه پایدار جهانی ایفا می کند (Liu, 2018; Ostad-Ali-Askar et al, 2018). اگر دولت ها و صنعت گردشگری بخواهند مناطق جدیدی را توسعه دهند، می توانند روی مناطق روستایی حساب کنند که تاکنون به عنوان مناطق گردشگری توسعه نیافته اند؛ و بسیاری از کشورها، گردشگری روستایی را به عنوان بخش کلیدی تلاش های توسعه محلی خود حساب می کنند (Shcherbachenko et al, 2021). گردشگری روستایی صرفاً دارای مزایا نیست بلکه معایب و پیامدهای منفی ای نیز دارد. مثلاً برخورد فرهنگ محلی و فرهنگ بازدیدکنندگان؛ افزایش جرم و رفتارهای ضد اجتماعی؛ آلودگی و تخریب محیط زیست و... (López-Sanz et al, 2021). با این حال، رشد گردشگری روستایی نیز پیامدهای منفی برای روستاها به ویژه فشارهای محیطی دارد. افزایش فعالیت های گردشگری در نواحی روستایی باعث می شود که آب و هوا، زمین به دلیل ایجاد زیرساخت ها و تأسیسات گردشگری و همچنین آسیب های ناشی از فعالیت های تجاری گردشگری که نیازهای گردشگران را برآورده می کند، به طور فزاینده ای با خطر آلودگی مواجه شوند (Chen et al, 2018). توسعه گردشگری روستایی به طور اجتناب ناپذیری اثرات منفی بر محیط و منابع مقصد از جمله ازدحام بیش از حد، آلودگی آب، تولید زباله و تخریب پوشش گیاهی دارد (Su & Swanson, 2017).

این سؤال که چگونه می توان تضاد بین پایداری محیط زیست و منافع اقتصادی محلی را کاهش داد، به یک موضوع مهم در توسعه گردشگری روستایی تبدیل شده است (Chen et al, 2018). با این حال، محیط زیست و منابع طبیعی برای توسعه گردشگری روستایی ضروری هستند. در واقع، هم ناآگاهی و هم بی توجهی آشکار به حفاظت از محیط زیست، جذابیت مقاصد را به شدت تضعیف می کند (Hu et al, 2021). بهبود و حفظ محیط طبیعی و اکوسیستم برای حفظ رقابت پذیری مقاصد گردشگری روستایی و دستیابی به توسعه پایدار گردشگری روستایی مفید است. این باید به تلاش مشترک ساکنان و گردشگران متکی باشد (An & Alarcón, 2020). مطالعات فراوانی به بررسی چگونگی تشویق ساکنان به نشان دادن رفتارهای مسئولانه محیطی و مصرف سبز گردشگران پرداخته اند. در گردشگری روستایی، ساکنان محلی نقش اساسی در حفظ محیط زیست دارند زیرا رفتار و فعالیت های روزانه آن ها مستقیماً بر یکپارچگی اکولوژیکی مقصد تأثیر می گذارند (Su et al., 2018). برنامه ریزان گردشگری باید بدانند که اگر ساکنان متوجه شوند که گردشگری تغییرات مثبتی را در اقتصاد، محیط زیست محلی آن ها ایجاد می کند، از توسعه گردشگری حمایت خواهند کرد (این تغییرات مثبت می تواند فرصت های تجاری جدید، تبادل فرهنگی، بهبود شرایط محیطی و غیره باشد) (Demirovic Bajrami et al, 2020). در واقع، یکی از مباحث بسیار مهمی که گردشگران را به سوی گردشگری روستایی سوق می دهند، مسائل مربوط به طبیعت و محیط زیست است (Tirado, 2008; Leco et al, 2013; Devesa et al, 2008). اما این مقوله بدون توجه به مفاهیم مهم و اساسی همچون توسعه پایدار، ناموفق و بلا تکلیف می ماند. هنگام پرداختن به مفهوم گردشگری پایدار، ابتدا باید مفهوم گسترده تری را در نظر بگیریم، یعنی توسعه پایدار. این مفهوم به توانایی فعالیت های تولیدی برای ارضای نیازهای امروزی بدون به خطر انداختن امکانات نسل های آینده اشاره دارد (Martínez et al, 2019). حفظ محیط زیست به ویژه در مناطق روستایی بسیار حیاتی است (Chen et al, 2018). در واقع تضاد بین توسعه اقتصادی و حفاظت از محیط زیست به یکی از چالش هایی تبدیل شده است که ذینفعان گردشگری روستایی باید با آن مواجه شوند (Chen et al, 2018). از طرفی نیز، از ادبیات موجود، پژوهش ها عمدتاً بر مدل های مختلف توسعه گردشگری روستایی، مباحث مرتبط با ساکنان، گردشگران، تورها و... متمرکز هستند (Demirovic Bajrami et al, 2020; Lewis & D'Alessandro, 2019; Wu, 2015; Chuang, 2013; Hsu et al, 2013) و مطالعه ای تحت عنوان گردشگری روستایی سبز که در بستر توسعه پایدار و حفظ محیط زیست باشد، تاکنون انجام نگرفته است. این نشان می دهد که مکانیزم و رویه تکاملی توسعه پایدار گردشگری روستایی هنوز در وضعیت جعبه سیاه قرار دارد (Weng et al, 2021). زیرا نتایج نشان داده اند که اگر توسعه گردشگری روستایی بر مبنای مفاهیم "پایداری" باشد، می تواند مزایای مثبت زیست محیطی، اجتماعی و غیره برای جامعه داشته باشد، می تواند کیفیت زندگی جوامع روستایی را افزایش دهد. از همین رو، ضروری است تا با عطف به موارد فوق، مفهوم گردشگری روستایی در

پارادایم سبز شدن^۱ مطرح گردد تا در راستای توسعه گردشگری روستایی و حفظ محیط‌زیست پایدار، متمرکز باشد. از همین رو، هدف اصلی تحقیق حاضر، تبیین مفهوم گردشگری روستایی سبز و بررسی عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی پایدار و حافظ محیط‌زیست است.

۱- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

گردشگری به‌عنوان یکی از صنایع صنعت انعطاف‌پذیر و پویا است که ابعاد و انواع مختلفی دارد. گردشگری سبز یکی از مهم‌ترین انواع آن است که امروزه بسیاری از کشورها توجه ویژه‌ای به آن دارند (معدنی، ۱۴۰۰). گردشگری روستایی گاهی اوقات "گردشگری کشاورزی"، "گردشگری مزرعه" یا "گردشگری سبز" نامیده می‌شود، اگرچه کاملاً با یکدیگر متفاوتند (Paresishvili et al, 2017). گردشگری روستایی یکی از انواع گردشگری کم‌هزینه بوده که به‌طور گسترده در سراسر جهان جاری است (Paresishvili et al, 2017). گردشگری روستایی شکلی ناب از گردشگری است که برای جذب شهرنشینان جهت بازدید از آنجا بسیار مهم است. در این نوع گردشگری، نمایش واقعی زندگی روستایی، اوقات فراغت، خلاقیت، قومیت‌ها، فرهنگ محلی، نمایشگاه و جشنواره‌ها، صنایع دستی محلی، تغییر فصول و... برای گردشگران جذاب است (معدنی و تقوی زیروانی، ۱۴۰۱). در مقایسه با بازار گردشگری جهانی، گردشگری روستایی در همه اشکال آن؛ بخش نسبتاً کوچکی است، زیرا هنوز بخش عمده گردشگری در سواحل و شهرها متمرکز است (Shcherbachenko et al, 2021). در واقع گردشگری روستایی نسبت به سایر انواع گردشگری دارای جذابیت‌های خاصی است. این جذابیت‌ها در رابطه با مناظر طبیعی، ذخایر طبیعی، پناهگاه‌های طبیعی و مناطق حفاظت‌شده، مناظر منحصربه‌فرد و تنوع زیستی از سایر انواع گردشگری متمایز می‌شوند (Paresishvili et al, 2017). ناوارو و همکاران (۲۰۱۱) اظهار داشتند که گردشگری روستایی باعث توسعه و رشد اقتصادی مناطق مقصد یا منطقه گردشگرپذیر می‌شود که برای دستیابی به اهداف پایداری اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی اولویت دارد (Navarro et al, 2011). بنابراین، این نوع گردشگری باید توسعه و ترویج شود، زیرا جمعیت روستایی را تشویق می‌کند تا در این منطقه بمانند. گردشگری روستایی ممکن است بهترین مدل برای توسعه پایدار بخش گردشگری باشد (López-Sanz et al, 2021). مسیرهای گردشگری جالبی در قلمروهای ذکرشده وجود دارند (تورهای ماجراجویی، تورهای بوم‌گردی، تورهای آموزشی، ورزشی و سلامتی و غیره). گردشگران فرصتی برای شرکت در برخی جاذبه‌ها و تریبات جالب این نوع گردشگری را دارند: تماشای آثار طبیعی، ماهیگیری، اسب‌سواری، رفتینگ و غیره (Paresishvili et al, 2017). سازمان جهانی گردشگری نشان می‌دهد که مدل‌های گردشگری پایدار باید نیازهای منطقه پذیرنده و گردشگران فعلی را برآورده کند. درعین‌حال، آن‌ها همچنین باید از منابعی که فعالیت‌های مذکور بر آن‌ها متکی است محافظت کنند، با توجه به اینکه انجام این کار فرصت‌های آینده را تضمین می‌کند (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۲۱). از این نظر، صنعت گردشگری به‌عنوان یک ابزار اجتماعی و اقتصادی برای توسعه در نظر گرفته می‌شود، درحالی‌که منافع اجتماعی، اقتصادی و

زیست‌محیطی را نیز متعادل می‌کند - حتی زمانی که تعادل مذکور خودکار یا تضمین نشده باشد، به‌طور بالقوه پذیرفته می‌شود (Martínez et al, 2019; Park et al, 2012). برامول اظهار داشت که "یک نکته مهم در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته این است که به روستاها توجه ویژه‌ای می‌شود و در نتیجه ارزش ویژه‌ای برای محافظت از آن در نظر گرفته می‌شود" (Bramwell, 1994). به گفته او، عبارت «ویژه» به شکنندگی فیزیکی مناطق روستایی و همچنین به محیط منحصربه‌فرد روستایی اشاره دارد که دیدگاه مردم را در مورد کیفیت بالای زندگی در روستا برآورده می‌کند و این‌ها عناصر کلیدی جذب گردشگران به روستا هستند (Villanueva-Álvaro et al, 2017). اهمیت حفاظت از محیط‌زیست در مناطق روستایی منجر به این بحث شده است که گردشگری روستایی مترادف با توسعه گردشگری پایدار است (Sharpley, 2004). علاوه بر این، گردشگری می‌تواند اثرات متفاوتی بر جوامع بگذارد و این مسائل به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه اهمیت زیادی داشت. توسعه گردشگری در مناطق روستایی باهدف حل برخی مشکلات مانند بازگشت مهاجرت از مناطق شهری به منطقه مبدأ، افزایش ثبات جمعیت فعال از طریق بهبود شرایط زندگی، فراهم کردن شرایط برای فعالیت‌های جدید اقتصادی و تجاری و حفاظت از محیط طبیعی و فرهنگ محلی است (Grgić et al, 2017; Samantaray, 2016; Neumeier & Pollermann, 2014; Giampiccoli & Kalis, 2012; Nyaupane & Poudel, 2011; McAreavey & McDonagh, 2010; حجاریان، ۱۴۰۱). رشد متوازن نواحی روستایی از طریق گردشگری تنها در صورتی محقق می‌شود که بهبود شرایط زندگی جامعه محلی یک هدف بلندمدت باشد و از طریق منافع اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی بیان شود. علاوه بر این، اگر مردم محلی در توسعه گردشگری مشارکت داشته باشند، سهم آن در مناطق روستایی منطقی است (Demirovic Bajrami, 2020). بااین‌حال، تحت توسعه سریع گردشگری روستایی، رفتارهای واکنش به بحران گذشته و تفکر قدیمی دیگر نمی‌توانند اساساً یکسری از مشکلات توسعه را که به‌طور مکرر در سال‌های اخیر رخ داده‌اند را مدیریت کنند، مسائلی چون وخامت اکولوژی روستایی، از دست دادن فرهنگ محلی، شباهت در محصولات گردشگری و افزایش تعارض منافع و... (Lane & Kastenholz, 2015). این مقوله نه‌تنها شکنندگی گردشگری روستایی را برجسته می‌کند بلکه تا حدی مانع از توسعه پایدار گردشگری روستایی می‌شود (Weng et al, 2021). بااین‌حال، توسعه گردشگری روستایی شامل عوامل زیادی است و روابط آن‌ها پیچیده است؛ اینکه آیا می‌تواند به توسعه پایدار دست یابد یا نه، نتیجه بررسی و تحلیل عوامل متعدد است (Streimikiene & Bilan, 2015). گردشگری روستایی را می‌توان به‌عنوان گردشگری که در بافت روستایی انجام می‌شود تعریف کرد یا به‌عنوان یک فعالیت اقتصادی که وابسته به روستا بوده و از آن استفاده می‌کند. گردشگری روستایی چیزی متفاوت از مدل‌های گردشگری معمولی به بازدیدکنندگان ارائه می‌دهد (Gorishevsky, 2003). بااین‌حال، گردشگری روستایی تنها جایگزینی برای سایر اشکال آشناتر نیست؛ این حالتی است که بر اساس آن گردشگران فعالانه به دنبال تفریح در حومه شهر هستند و زندگی واقعی یا خیالی روستایی منطقه در تقابل با زندگی شهری مدرن به خود جلب می‌کند (Kuzo & Kosar, 2017). گردشگری روستایی ارتباط تازه‌ای با طبیعت ارائه می‌دهد. واضح است که چرا گردشگری

کشاورزی، اکوتوریسم و...، به‌عنوان اشکال جایگزین گردشگری در ده سال گذشته تا این حد رواج یافته‌اند و با کمک بازاریابی متوازن و حمایت‌های مالی قابل‌توجهی از سوی دولت‌ها و سازمان‌های دولتی و منطقه‌ای برخوردار شده است (Shcherbachenko et al, 2021). گردشگری روستایی می‌تواند مزایای اجتماعی و فرهنگی را برای مناطق روستایی به همراه داشته باشد. این می‌تواند یک تماس اجتماعی و فرهنگی بین جمعیت محلی و بازدیدکنندگان باشد. آگاهی از ارزش میراث و نیاز به حفظ آن هم در بین بازدیدکنندگان و هم در بین جمعیت محلی افزایش خواهد یافت. حس هویت و وحدت جامعه محلی تقویت خواهد شد (Shcherbachenko et al, 2021). حمل‌ونقل محلی، سایر خدمات به‌طور کامل‌تر مورد استفاده قرار خواهند گرفت و بنابراین قابلیت حیات آن‌ها افزایش خواهد یافت. به همین دلیل است که گردشگری در بهترین شکل خود می‌تواند به جوامع روستایی کمک کند تا فرصت‌های جدیدی برای توسعه اقتصادی محلی پیدا کنند، کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند، میراث و ارزش‌های اجتماعی را حفظ کنند (Krajcik et al, 2019). با افزایش علاقه به پایداری گردشگری روستایی، انواع مختلفی از تحقیقات در مورد گردشگری پایدار روستایی انجام شده و دستاوردهای تحقیقاتی مرتبط با این بخش انباشته شده است (De Luca et al, 2017). با افزایش علاقه به پایداری گردشگری روستایی، انواع مختلفی از تحقیقات در مورد گردشگری پایدار روستایی انجام شده و دستاوردهای تحقیقاتی مرتبط با این بخش انباشته شده است (An & Alarcón, 2020). و همان‌طور که در قبل نیز بیان شد، بیشتر تحقیقات منافع اقتصادی ناشی از گردشگری روستایی، مانند اشتغال و سود اقتصادی، کیفیت و رضایت ساکنان از زندگی، و نگرش نسبت به گردشگری را به‌عنوان شاخص‌هایی برای ارزیابی این نوع از گردشگری مورد استفاده قرار داده‌اند (Lee, 2013; McGehee & Andereck, 2004). اگرچه ممکن است منافع اقتصادی حاصل از گردشگری روستایی قابل‌توجهی باشد، اما عوامل مختلفی در این زمینه وجود دارند که بسیار مهم و حیاتی هستند. عواملی چون: فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی و... (Woo & Kim, 2015; Ramseook-Munhurrin & Naidoo, 2011; Mohammadi, 2010؛ ناصری و آرایش، ۱۳۹۹؛ هاتفی شجاع، ۱۳۹۶). به گفته سوئینی و سوتار، جنبه‌های مهم توسعه گردشگری روستایی نیز ارزش‌های ناملموسی هستند که می‌توانند از دل‌بستگی به مکان یا منافع شخصی به دست آیند. از آنجایی که جوامع ممکن است سنت‌ها، فرهنگ‌ها و منابع طبیعی متفاوتی داشته باشند، سطح حمایت و نگرش ساکنان نسبت به توسعه گردشگری و درک کیفیت زندگی ممکن است به ماهیت مقصد بستگی داشته باشد (Sweeney & Soutar, 2001). مزیت دیگر این نوع گردشگری، توجه به مفاهیم زیست‌محیطی و جهت‌گیری‌های مرتبط با آن است که در حال حاضر مورد توجه است (Weidenfeld, 2018). رفتار غیرمسالمت‌آمیز گردشگران با محیط‌زیست همچنین می‌تواند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم منجر به تخریب سیستم زیست‌محیطی هر مقصد شود، زیرا آن‌ها اصلی‌ترین عاملان گردشگری روستایی هستند (Kastenholz et al., 2018). همه این مزایا برای توسعه پایدار گردشگری روستایی، به‌ویژه در مناطقی که حجم زیادی از گردشگران روستایی را به خود جذب می‌کند، حیاتی هستند (Chen et al, 2018؛ صفری

الموتی و شمس، ۱۳۹۷). بنابراین، ادبیات حفاظت از محیط‌زیست مقصد شامل دو موضوع عمده است: یکی ساکنان محلی و دیگری گردشگران. بسیاری از ادبیات پیش‌بینی کننده‌های رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ساکنان را نشان داده‌اند (Safshekan et al, 2020; Zhang et al, 2014). نگرش‌های جامعه محلی می‌تواند منبع ارزشمندی برای تدوین برنامه‌های توسعه، بهبود پایداری فعالیت‌های گردشگری روستایی باشد (Demirovic Bajrami et al, 2020). اما این پتانسیل گردشگری روستایی باید در حفظ منابع طبیعی نیز منعکس شود، زیرا آن‌ها باید در طول سال‌ها حفظ شوند تا توسعه اجتماعی پایدار درازمدت حاصل شود (Podovac & Jovanović Tončev, 2016). بازدیدکنندگان و مجریان تور در مناطق روستایی باید تصویر و درک بسیار روشنی از مناطق گردشگری داشته باشند تا مشخص شود که چگونه این نوع گردشگری می‌تواند به پایداری یک منطقه روستایی کمک کند (McClinchey, 1999). با این حال، برای اینکه این نوع گردشگری به‌عنوان عاملی برای توسعه محلی عمل کند، دانستن چگونگی حفاظت از کیفیت محیط‌زیست بسیار حیاتی است، زیرا این زیبایی‌های طبیعت است که این فعالیت را ممکن می‌سازد (Linares & Morales Garrido, 2014). در واقع، بهبود سلامت محیطی یکی از مهم‌ترین ارکان گردشگری روستایی است که در بسیاری از مناطق نادیده گرفته می‌شود (Shcherbachenko et al, 2021). مطالعات مختلفی در رابطه با پیامدهای گردشگری روستایی و مسائل زیست‌محیطی مطالبی را تهیه کرده‌اند و نشان دادند که گردشگری روستایی ممکن است موجب بحران زیست‌محیطی؛ افزایش مقدار زباله جامد؛ آلودگی طبیعت و رودخانه‌ها و... شوند (Wu & Hu, 2017; Liao & Nong, 2016; Chi & Cui, 2006). همان‌طور که ملاحظه می‌شود، مفاهیم گردشگری روستایی، توسعه پایدار و مسائل زیست‌محیطی ارتباط بسیار زیادی با یکدیگر دارند. اما این مفاهیم بایستی تحت یک بستر یا زمینه علمی مدنظر قرار گیرند. به همین منظور، یکی از نوآوری‌های تحقیق حاضر در پس این نکته است که مفهوم جدیدی همچون گردشگری روستایی سبز می‌تواند در راستای ایجاد پیوند مفهومی این سه مقوله متمرکزی باشد و دیدگاه جدیدی را به حوزه علمی گردشگری روستایی، توسعه پایدار و مباحث زیست‌محیطی اضافه نماید.

۲- روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی و روش تحقیق به‌کاررفته در آن روش کیفی نظریه داده بنیاد است. این نوع تحقیقات در جستجوی کشف حقایق و واقعیت‌ها و شناخت پدیده‌ها و اشیاء بوده، که مرزهای دانش عمومی بشر را توسعه می‌دهند و قوانین علمی را کشف نموده و به تبیین ویژگی‌ها و صفات یک واقعیت می‌پردازند (Schauz, 2014). در نظام عناصر توسعه پایدار گردشگری روستایی، عوامل به یکدیگر وابسته، متقابل و متناظر هستند. تحقیقات با محوریت موضوعی توسعه پایدار، نه تنها مستلزم عملکرد خوب یک عامل هستند، بلکه به انطباق بین عوامل نیز نیاز دارند. علاوه بر این، اختلال در هر عاملی ممکن است منجر به تضعیف یا حتی شکست کل نظام گردشگری روستایی شود. تنها با تبیین رابطه منطقی و زمینه سلسله مراتبی بین عوامل می‌توان مکانیزم عملکرد نظام گردشگری روستایی را درک کرد و فهم عمیق‌تری از مشکلات مختلف پیش روی توسعه پایدار داشت. در نتیجه می‌توان رابطه هماهنگی و متناظر بین عوامل را برای دستیابی به هدف

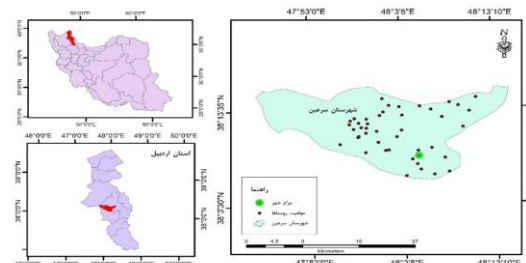
1. Sweeney & Soutar

هسته اصلی آن نتیجه‌گیری و جمع‌بندی از داده‌ها است که با یک رویکرد استقرایی (جزء به کل)، ابعاد و مؤلفه‌های مرتبط استخراج می‌گردند. در ابتدا، ۱۲۲ گزاره استخراج شدند که در فرآیند کدگذاری باز، ۸۳ کد تشکیل شدند. به‌منظور ساده‌سازی تعداد مفاهیم، مقایسه مستمر، ادغام و خوشه‌بندی بر اساس کدگذاری محوری، یعنی فرآیند طبقه‌بندی و ترکیب انجام شد. در نهایت، در مجموع ۴۹ کد محوری استخراج شد، و سپس، در مرحله آخر با استفاده از کدگذاری انتخابی، ۲۰ کد نهایی استخراج شدند. لازم به ذکر است به دلیل جلوگیری از اطناب مطلب؛ نمونه متن مصاحبه با کدهای استخراجی در قالب کدگذاری اولیه مصاحبه در جدول ۱ مرقوم شده است.

جدول ۱- کدگذاری اولیه مصاحبه (نمونه متن مصاحبه با کدهای استخراجی)

ردیف	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	کد	کدگذاری باز
۱	— به‌منظور برنامه‌ریزی در جهت توسعه پایدار، نیاز است تا سازمان‌ها و نهادهای متولی همکاری مشترکی در این زمینه داشته باشند (C1). همچنین، نیاز است تا سرمایه‌گذاری این بخش‌ها نیز در این زمینه لحاظ شوند (C2).	C1	همکاری مشترک نهادهای متولی
		C2	لزوم سرمایه‌گذاری بخش‌های مختلف
۲	همچنین، نیاز است تا پروژه‌های کلیدی تعریف شوند (C3) که هم بتوانند بسیاری از خلأها را جبران کرده و هم ارتقاء زیرساخت را سبب شوند (C4).	C3	لزوم تعریف پروژه‌های کلیدی در توسعه روستاها
		C4	ارتقاء زیرساخت روستاها
۳	— به نظر می‌رسد که برای مدیریت و برنامه‌ریزی بهتر روستایی، طرح جامع و تفصیلی تدوین و اجرا شود (C5) چراکه در اکثر دوره‌ها، یک یا چند طرح به‌صورت موازی یا حتی مقطعی ایجاد می‌شدند و اکثر آن‌ها هم به نتیجه نمی‌رسیدند (C6).	C5	تدوین و اجرای طرح جامع و تفصیلی روستایی
		C6	عدم جامعیت طرح‌های روستایی
۴	— نیاز است توسعه پایدار روستایی نه تنها در برنامه دولت‌ها، بلکه در برنامه استانداری‌ها، بخش‌داری‌ها و دهیاری‌ها نیز باشد (C7).	C7	جامعیت برنامه‌های روستایی
۵	— به‌منظور حفظ محیط‌زیست در روستاها، مخصوصاً در حوزه گردشگری روستایی؛ نیاز است قوانین و مقررات بسیار دقیقی تدوین و اجرا شوند (C8).	C8	قوانین و مقررات زیست‌محیطی مرتبط با روستاها
۶	— مشکل اصلی گردشگری روستایی در زمینه حفظ محیط‌زیست از جانب گردشگران است (C9) که عمدتاً به خاطر نبود آگاهی و... صورت می‌پذیرد (C10).	C9	گردشگران حافظ محیط‌زیست
		C10	کمبود آگاهی گردشگران
۷	— نیاز است تا در راستای حفظ محیط‌زیست روستاها در حوزه گردشگری، آیین‌نامه‌های رفتاری گردشگران تدوین شوند (C11).	C11	لزوم تدوین آیین‌نامه‌های رفتاری گردشگران
۸	— دولت بایستی سیاست‌های حمایتی ویژه‌ای برای گردشگری روستایی و توسعه پایدار آن در نظر گیرد (C12).	C12	لزوم تدوین و اجرای سیاست‌های حمایتی ویژه از

توسعه گردشگری روستایی پایدار، هدفمند و تنظیم کرد. بنابراین، نیاز است تا برای بررسی پیوند مفهومی این عناصر، از روش‌های کیفی همچون نظریه داده بنیاد استفاده کرد. نظریه داده بنیاد یک روش تحقیق کیفی با استفاده از روش‌های سیستماتیک برای نتیجه‌گیری، کشف و توسعه یک نظریه مبتنی بر داده‌ها برای یک پدیده خاص است (Weng et al, 2021). رویکرد نظریه داده بنیاد انعطاف بیشتری به محققان می‌دهد تا موضوعاتی را که از طریق روش‌های دیگر قابل‌شناسایی نیستند بررسی کنند، در این روش محقق می‌تواند کلمه به کلمه را با جزئیات بررسی کند و دلیل اصلی را بررسی کند (Charmaz, 2020). در رویکرد نظریه داده بنیاد، پژوهشگران این انعطاف را دارند که پاسخ‌دهندگانی را که در پیدایش نظریه مشارکت دارند، انتخاب کنند؛ سپس داده‌ها از طریق کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی برای توسعه مفاهیم تجزیه‌وتحلیل می‌شوند. سپس می‌توان با نوشتن یک کدگذاری خلاصه، مفاهیم را در یک قالب ادغام کرد (Jha & Chopra, 2022). در این تحقیق، با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، از خبرگان حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی، گردشگری، مدیریت محیط‌زیست به‌عنوان مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته استفاده شده است. این افراد در زمینه مدیریت و گردشگری روستایی و همچنین، مسائل زیست‌محیطی هم تحصیلات دانشگاهی و هم سابقه اجرایی قابل قبولی دارند. با توجه به اینکه ممکن است اطمینان از اتفاق نظر نظرات گروه خبرگان مشکل باشد، این ماده اصل «نظام یک رأی وتو» را پذیرفته و آستانه قضاوت را ۸۰ درصد تعیین کرده است. یعنی تنها زمانی که کمتر از ۸۰ درصد خبرگان معتقد بودند که عوامل را می‌توان حفظ کرد، معتبر تشخیص داده شد. از طریق سه دور تجدیدنظر و بازنگری در فهرست عوامل، تنها یک عامل غیرقابل کنترل حذف شد و سایر عوامل حفظ شدند. همچنین، با توجه به اقلیم‌های متفاوت و متنوع ایران و با عطف به متکثر بودن شرایط هریک از روستاهای ایران، محدوده مورد مطالعه تحقیق حاضر روستاهای شهرستان سرعین می‌باشند که انتخاب خبرگان مذکور نیز بر اساس همین اقلیم بوده است. چراکه طبق مبانی مدیریتی و برنامه‌ریزی، بایستی مطابق با شرایط مکانی و زمانی (اقتضایی؟) اقدامی را صورت داد و هر منطقه و اقلیمی از لحاظ ساختارهای اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و... با یکدیگر متفاوت‌اند. در شکل ۱، موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه نشان داده شده است.

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه (روستاها) شهرستان سرعین

۳- یافته‌های تحقیق

مطابق با مصاحبه‌های گردآوری‌شده از خبرگان، با استفاده از رهیافت نظام‌مند استراوس و کوربین ۳ به کدگذاری گزاره‌ها پرداخته شده است.

1. one-vote veto system
2. Contingency
3. Strauss & Corbin

شرایط علی: کامل بودن زیرساخت‌های گردشگری روستایی؛ حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست روستایی؛ ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های روستاها؛ بازنگری سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی؛ اتخاذ رویکرد همه‌جانبه در توسعه روستایی.

زمینه: توجه به شرایط اجتماعی فرهنگی روستا؛ ایجاد بستری جهت همکاری و مشارکت بخش‌های مختلف؛ ایجاد شرایطی برای بهبود اقدامات و فرصت‌های روستایی؛ بهبود امکانات روستایی.

مقوله محوری: گردشگری روستایی سبز پایدار و محیط‌زیست محور.

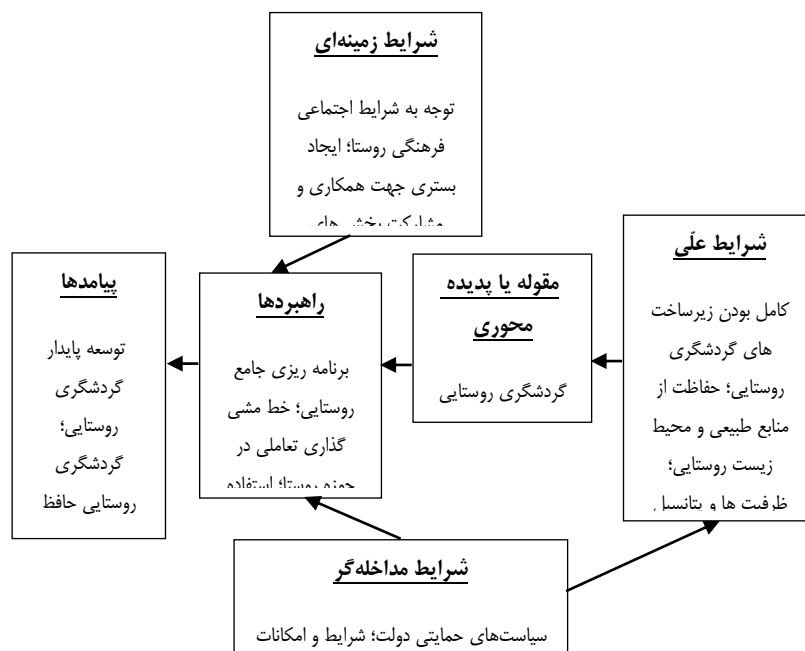
راهبردها: برنامه‌ریزی جامع روستایی؛ خط‌مشی گذاری تعاملی در حوزه روستا؛ استفاده از ظرفیت‌های سایر بخش‌ها؛ ایجاد و توسعه شبکه‌های همکاری.

شرایط مداخله‌گر: سیاست‌های حمایتی دولت؛ شرایط و امکانات موجود؛ ویژگی‌های زمینه‌ای و ساختاری روستاها.

پیامدها: توسعه پایدار گردشگری روستایی؛ گردشگری روستایی حافظ محیط‌زیست؛ توسعه گردشگری روستایی سبز پایدار؛ بهبود توسعه روستایی

ردیف	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	کد	کدگذاری باز
			جانب دولت
۹	به نظر می‌رسد یکی از کارهای مهم در زمینه توسعه گردشگری پایدار در روستاها این نکته باشد که ظرفیت هر منطقه و هر روستا به‌صورت جداگانه و تخصصی موردبررسی قرار گیرد (C13).	C13	بررسی ظرفیت هر منطقه
۱۰	همان‌طور که برنامه‌ریزی روستایی نیازمند روش‌های علمی است (C14)، مباحث زیست‌محیطی نیز به همین منوال نیازمند اقدامات علمی نیز هست (C15).	C14	علمی بودن برنامه‌ریزی منطقه‌ای و روستایی
		C15	اقدامات علمی در زمینه مباحث زیست‌محیطی روستایی

با عطف به کدگذاری‌های صورت گرفته در تحقیق، و با بهره‌گیری از رویکرد نظام‌مند استراوس و کوربین، از مجموع ۱۲۲ کدباز، ۶۳ کد محوری و درنهایت ۲۰ کد انتخابی حاصل شدند که در راستای تبیین مبحث موردبررسی، مقوله‌بندی‌های صورت گرفته در شش دسته زیر بررسی و توضیح داده می‌شوند.

شکل ۲- الگوی گردشگری روستایی سبز

کامل بودن زیرساخت‌های گردشگری روستایی است که با عطف به مسائل حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست روستایی بتوان به گردشگری روستایی سبز پایدار و محیط‌زیست محور دست یافت. عواملی چون «برنامه‌ریزی جامع روستایی؛ خط‌مشی گذاری تعاملی در حوزه روستا؛ استفاده از ظرفیت‌های سایر بخش‌ها؛ ایجاد و توسعه شبکه‌های همکاری» به‌عنوان راهبردهای مؤثر در این زمینه هستند. واضح است که با برنامه‌ریزی جامع روستایی و سیاست‌گذاری مشارکتی و تعاملی نهادها و سازمان‌های متولی در این حوزه می‌توان شبکه‌های همکاری را ایجاد و توسعه داد و ضمن استفاده از ظرفیت‌های سایر بخش‌ها، به توسعه گردشگری پایدار دست یافت. عواملی چون «توجه به

همان‌طور که در الگوی فوق ملاحظه می‌شود، مؤلفه‌هایی چون «کامل بودن زیرساخت‌های گردشگری روستایی؛ حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست روستایی؛ ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های روستاها؛ بازنگری سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی؛ اتخاذ رویکرد همه‌جانبه در توسعه روستایی» به‌عنوان عوامل علی در نظر گرفته می‌شوند و بر پدیده محوری تأثیر می‌گذارند. توسعه پایدار نیازمند یکسری اقدامات و الزاماتی است که برحسب نوع، ماهیت، حوزه اقدام و... متفاوت است. بدین منظور، بایستی یک بازنگری در سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی صورت پذیرد تا بتوان یک رویکرد همه‌جانبه در توسعه روستایی اتخاذ نمود. این مقوله مرهون شناسایی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های روستاها و

و مشارکت بخش‌های مختلف می‌توان به این مهم دست یافت. مطابق با مؤلفه‌های احصا شده، از جمله پیامدهای گردشگری روستایی سبز عواملی چون "توسعه پایدار گردشگری روستایی؛ گردشگری روستایی حافظ محیط‌زیست؛ توسعه گردشگری روستایی سبز پایدار؛ بهبود توسعه مناطق روستایی" هستند که نشان می‌دهند توسعه گردشگری پایدار در بخش گردشگری روستایی به‌عنوان یک مفهوم کل‌نگر و حیاتی است که جنبه‌های زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی را به‌طور تعاملانه با یکدیگر در نظر می‌گیرد. زمانی که بتوان خط‌مشی گذاری و برنامه‌ریزی جامعی در این راستا داشت، سایر اقدامات در پرتو همکاری و هماهنگی سایر بخش‌ها می‌توانند توسعه گردشگری پایدار را داشته باشند. این بدان معناست که ضمن توجه به مسائل زیست‌محیطی، می‌توان یک مقصد گردشگری روستایی پایدار را ایجاد نمود که هم جامعه میزبان (ساکنان روستایی) و هم گردشگران از مزایای آن بهره ببرند. یکی دیگر از مؤلفه‌های احصا شده در الگوی قبلی، در رابطه با کامل بودن زیرساخت‌های گردشگری روستایی است. به دلیل اینکه در بسیاری از روستاهای منطقه مورد مطالعه (روستاهای شهرستان سرعین) محدودیت‌های رفت‌وآمد وجود دارد، این قضیه موجب کاهش فعالیت‌های گردشگری روستایی در سطح محلی این روستاها شده است. به عبارتی می‌توان با استفاده صحیح از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در این نوع از مناطق روستایی، افزایش زیرساخت‌ها، سازماندهی و مدیریت لازم در این زمینه؛ چالش‌ها را به فرصت تبدیل کرد. به دلیل اینکه پژوهش حاضر بنیادی است، لذا می‌توان با مطرح کردن مؤلفه‌های مرتبط با این حوزه به‌عنوان یک راهبرد گفتمانی، برای رویارویی با مشکلات و چالش‌های گردشگری روستایی اقدام کرد و از آنجایی که موقعیت جغرافیایی مطالعه حاضر، روستاهای شهرستان سرعین می‌باشند لذا با در نظرگیری توپولوژی منطقه و ساختار آن، بسیار مهم است که سطح فعلی گردشگری با ویژگی‌های منطقه سازگار بوده تا گفتمان مربوطه بتواند در این زمینه متمرکز واقع شود.

شرایط فرهنگی اجتماعی روستا؛ ایجاد بستری جهت همکاری و مشارکت بخش‌های مختلف؛ ایجاد شرایطی برای بهبود اقدامات و فرصت‌های روستایی؛ بهبود امکانات روستایی» به‌عنوان عوامل زمینه‌ای هستند که بر راهبردهای مذکور تأثیر گذارند. در قسمت مبانی نظری اشاره شد که اکثر اندیشمندان معتقدند که مفهوم توسعه، نیازمند ایجاد بستری جهت همکاری و مشارکت بخش‌های مختلف و ایجاد شرایطی برای بهبود اقدامات و فرصت‌های روستایی است. این مقوله بدون در نظرگیری شرایط فرهنگی اجتماعی روستا امکان‌پذیر نیست. عواملی چون «سیاست‌های حمایتی دولت؛ شرایط و امکانات موجود؛ ویژگی‌های زمینه‌ای و ساختاری روستاها» به‌عنوان شرایط مداخله‌گر در راهبردهای این حوزه می‌باشند. با توجه به مقوله‌بندی‌های صورت گرفته در دسته‌بندی‌های فوق، عواملی چون «توسعه پایدار گردشگری روستایی؛ گردشگری روستایی حافظ محیط‌زیست؛ توسعه گردشگری روستایی سبز پایدار؛ بهبود توسعه مناطق روستایی» به‌عنوان پیامدهای این موضوع هستند. توسعه پایدار زمانی می‌تواند مؤثر واقع شود که بتواند ضمن توجه مفاهیم اصلی توسعه‌ای در این زمینه، به مباحث زیست‌محیطی نیز توجه ویژه‌ای داشته باشد.

۴- نتیجه‌گیری

توسعه گردشگری روستایی پایدار پیشرفت‌های اساسی‌ای را در جهت دستیابی به منافع اقتصادی و سایر حوزه‌ها در بردارد. اما همان‌طور که در قسمت‌های قبلی مقاله حاضر اشاره شد، این مقوله در نتیجه استفاده بیش‌ازحد اکوسیستم می‌باشد که می‌تواند محیط‌زیست را تحت تأثیر قرار دهد. به همین منظور؛ در الگوی مربوطه، عوامل مؤثر بر این حوزه به‌تفصیل مورد بررسی قرار گرفتند و هر یک به‌عنوان عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری روستایی پایدار و حفاظت از محیط‌زیست می‌باشند که در قالب گردشگری روستایی سبز مطرح می‌گردند. در واقع، گردشگری روستایی سبز می‌تواند ضمن توسعه گردشگری روستایی پایدار، از محیط‌زیست نیز محافظت نماید. در این میان، نقش دولت بایستی پیشگامانه و اساسی باشد. مطابق با کدگذاری‌ها و مؤلفه‌های استخراج شده، "دولت" با تمرکز بر منافع بلندمدت، ضمن حداکثر کردن منافع عمومی ساکنان روستایی؛ برنامه‌ها و خط‌مشی‌های علمی و معقولی را در توسعه گردشگری روستایی و حفظ محیط‌زیست تدوین و اجرا می‌نماید. علاوه بر این، در حوزه گردشگری روستایی توجه به تعاملات در تمامی ابعاد محیطی، اقتصادی و اجتماعی و تحلیل کلی آن‌ها حائز اهمیت است. در واقع، صرفاً ایجاد امکانات و زیرساخت‌های لازم در این زمینه به‌عنوان تنها راه ایجاد توسعه پایدار نیست، بلکه عوامل دیگری نیز در این زمینه دخیل هستند که بدون توجه به آن‌ها، توسعه پایدار امکان‌پذیر نمی‌باشد. به همین منظور نیاز است تا سازمان‌ها و نهادهای متولی ضمن توجه به منافع اقتصادی و معیشتی و...، مسائل زیست‌محیطی و مسئولیت‌های اجتماعی را نیز در نظر بگیرند. به عبارت کلی‌تر، آن‌ها باید پیش از اتخاذ تصمیمات توسعه‌ای خاص، پیگیری منافع خود را با حفاظت اجتماعی فرهنگی ساکنان روستا ترکیب کنند و آن را در راستای التزام به مباحث زیست‌محیطی در نظر گیرند. علاوه بر این، ساکنان جامعه روستایی به‌عنوان مشارکت‌کنندگان و ذینفعان اصلی در توسعه گردشگری روستایی پایدار، آگاهی قوی از حفاظت از محیط‌زیست مناطق خود را دارند چراکه به توپولوژی منطقه آشنا بوده و سعی می‌کنند تا از آن محافظت کنند. همچنین گردشگران نیز می‌توانند نقش مهمی را در این زمینه ایفا کنند و با ایجاد بستری جهت همکاری

منابع و مآخذ

- حجاریان، احمد. (۱۴۰۱). تحلیل مضامین مؤثر بر گردشگری پایدار روستایی مناطق روستایی استان اصفهان. *مطالعات مدیریت گردشگری*. ۱۷(۵۹): ۱۱۵-۱۵۱.
- صفری الموتی، پروانه؛ شمس، علی. (۱۳۹۷). تحلیل پیامدهای گردشگری روستایی در منطقه رودبار الموت استان قزوین: مطالعه موردی روستای اوان. *فصلنامه علمی روستا و توسعه*. ۴(۲۲): ۲۵-۴۹.
- معدنی، جواد. (۱۴۰۰). تدوین الگوی مطلوب خطمشی‌گذاری زیست‌محیطی در بستر گردشگری سبز. *مطالعات مدیریت گردشگری*. ۱۶(۵۶): ۲۵۱-۲۷۸.
- معدنی، جواد؛ نقوی زیروانی، اسماعیل. (۱۴۰۱). اولویت‌بندی پیشران‌های کلیدی و مؤثر گردشگری روستایی در بهبود معیشت خانوارهای روستایی مورد: روستاهای پیرامون شهر سرعین. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*. ۱۱(۴۰): ۲۳۳-۲۴۹.
- ناصری، تیمور؛ آرایش، محمدباقر. (۱۳۹۹). محرک‌ها و بازدارنده‌های توسعه گردشگری روستایی: مطالعه موردی روستای کُلم شهرستان بدره. *فصلنامه علمی روستا و توسعه*. ۲(۲۳): ۲۷-۱.
- هاتفی شجاع، سمیه. (۱۳۹۶). نقش طبیعت‌گردی در توسعه پایدار روستای دره مرادیگ همدان با استفاده از مدل تحلیل سوات (SWOT). *فصلنامه علمی روستا و توسعه*. ۲(۲۰): ۲۱-۱.
- An, W., & Alarcón, S. (2020). How can rural tourism be sustainable? A systematic review. *Sustainability*, 12(18): 7758.
- Bramwell, B. (1994). Rural tourism and sustainable rural tourism. *J. Sustain. Tour.* 2(1994): 1-6.
- Charmaz, K. (2020). Grounded theory: Main characteristics. *Qualitative Analysis: Eight Approaches for the Social Sciences*. Sage, London (2020), pp. 195-222.
- Chen, J., Guan, J., Xu, J., & Clergeau, C. (2018). Constructing the green supply chain for rural tourism in China: Perspective of front-back stage decoupling. *Sustainability*. 10(11): 4276.
- Chi, J.; Cui, F.J. A. (2006). Study on “The Tragedy of the Commons” in the Process of the Development of On-limits Rural Tourism Destinations—A Case of Meijiawu, Longwu and Shangougou in Hangzhou. *Tour. Trib.* 21(2006): 17-23.
- Chuang, S. (2013). Residents’ Attitudes toward Rural Tourism in Taiwan: A Comparative Viewpoint. *Int. J. Tour. Res.* 15(2013): 152-170.
- De Luca, A.I.; Iofrida, N.; Leskinen, P.; Stillitano, T.; Falcone, G.; Strano, A.; Gulisano, G. (2017). Life Cycle Tools Combined with Multi-Criteria and Participatory Methods for Agricultural Sustainability: Insights from a Systematic and Critical Review. *Sci. Total Environ.* 595(2017): 352-370.
- Demirovic Bajrami, D.; Radosavac, A.; Cimbaljevic, M.; Tretiakova, T.N.; Syromiatnikova, Y.A. (2020). Determinants of Residents’ Support for Sustainable Tourism Development: Implications for Rural Communities. *Sustainability*. 12(2020): 9438.
- Devesa, M.; Laguna, M.; Palacios, A. (2008). Un modelo estructural sobre la influencia de las motivaciones de ocio en la satisfacción de la visita turística. *Rev. de Psicol. del Trabajo y de las Organ.* 2008, 24, 253-268.
- Ezeuduji, I.O. (2015). Strategic event-based rural tourism development for sub-Saharan Africa. *Curr. Issues Tour.* 18(2015): 212-228.
- Gorishevsky P. (2003). Rural green tourism: history and current state. *Rural green tourism. Ivano-Frankivsk*, 15-29 (2003).
- Giampiccoli, A.; Kalis, J. (2012). Community-Based Tourism and Local Culture: The Case of the Amampondo. *Rev. Tur. Patrim. Cult.* 10(2012): 173-188.
- Grgić, I.; Hadelan, L.; Krznar, S.; Zrakić, M. (2017). Could Rural Tourism Revitalize Rural Areas in Croatia?. *Agroeconomia Croatica*. 7(2017): 98-108.
- Hajarjian, A. (2022). Analysis of Themes Affecting Sustainable Rural Tourism in Rural Areas of Isfahan Province. *Tourism Management Studies*, 17(59), 115- 151. doi: 10.22054/tms.2022.68582.2730. (In Persian).
- Hatefi Shojae, S. (2017). The Role of Ecotourism in Sustainable Development of Dareh Morad Beyg Village in Hamedan County of Iran Using SWOT Analytical Model. *Village and Development*, 20(2): 1-21. (In Persian).
- Hsu, S.; Hsieh, P.; Yuan, S. (2013). Roles of small- and medium-sized enterprises in service industry innovation: A case study on leisure agriculture service in tourism regional innovation. *Serv. Ind. J.* 33(2013): 1068-1088.

- Hu, J., Xiong, L., Lv, X., & Pu, B. (2021). Sustainable rural tourism: linking residents' environmentally responsible behaviour to tourists' green consumption. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(8): 879–893. doi:10.1080/10941665.2021.1925316.
- Jha, S., & Chopra, K. (2022). Migrant millennials & their food adoption perspective-A grounded theory approach. *Cleaner and Responsible Consumption*, 6, 100072.
- Kastenholz, E., Eusébio, C., & Carneiro, M. J. (2018). Segmenting the rural tourist market by sustainable travel behaviour: Insights from village visitors in Portugal. *Journal of Destination Marketing & Management*, 10, 132–142. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2018.09.001>.
- Keyim, P. (2016). Tourism and rural development in western China: A case from Turpan. *Community Dev. J.* 51(2016): 534–551.
- Krajcik V., Kljucnikov, A., Rihova E. (2019). Innovative Sharing Economy's Business Models in Tourism: Case of Airbnb in Prague. *Marketing and Management of Innovations*. 2(2019): 108-117. DOI: 10.21272/mmi.2019.2-10.
- Kuzo N. Je., Kosar N. S. (2017). Marketing support of rural green tourism development in Ukraine. *Marketing and Management of Innovations*. 2(2017): 369-381 (2017). DOI: 10.21272/mmi.2017.2-34.
- Lane, B.; Kastenholz, E. (2015). Rural tourism: The evolution of practice and research approaches-towards a new generation concept? *J. Sustain. Tour.* 23(2015): 1133–1156.
- Lee, T.H. (2013). Influence Analysis of Community Resident Support for Sustainable Tourism Development. *Tour. Manag.* 34(2013): 37–46.
- Leco, F.; Hernández, J.M.; Campón, A. (2013). Rural tourists and their attitudes and motivations towards the practice of environmental activities such as agrotourism. *Int. J. Environ. Res.* 7(2013): 255–264.
- Lewis, C.; D'Alessandro, S. (2019). Understanding why: Push-factors that drive rural tourism amongst senior travellers. *Tour. Manag. Perspect.* 32(2019): 100574.
- Liao, Y.; Nong, D. (2016). Analysis of the impact of rural tourism on Farmers' income and environment—Taking Fuxian Lake in Jiangchuan County of Yunnan Province as an example. *Glob. Hum. Geogr.* 6(2016): 168–169.
- Linares, H.L.; Morales Garrido, G. (2014). Del desarrollo turístico sostenible al desarrollo local. Su comportamiento complejo. *PASOS Rev. Tur. Patrim. Cult.* 12(2014): 453–466. http://www.pasosonline.org/Publicados/12214/PS0214_15.pdf
- Liu, Y. (2018). Research on the urban-rural integration and rural revitalization in the new era in China. *Acta Geogr. Sin.*, 73(4): 637-650.
- López-Sanz, J. M., Penelas-Leguía, A., Gutiérrez-Rodríguez, P., & Cuesta-Valiño, P. (2021). Sustainable development and consumer behavior in rural tourism—the importance of image and loyalty for host communities. *Sustainability*, 13(9), 4763 .
- Madani, J. (2022). Formulation of Desired Pattern Regarding to Environmental Policy Making in the Context of Green Tourism, *Tourism Management Studies*, 16(56): 251-278. (In Persian).
- Madani J, Taghavi Zirvani I. Prioritize the Key and Effective Drivers of Rural Tourism in Improving the Rural Household's Livelihood Case: Villages Adjacent to Sarein City. *Serd.* 11(40): 233-249. URL: <http://serd.khu.ac.ir/article-1-3839-fa.html>. (In Persian).
- Martínez, J. M. G., Martín, J. M. M., Fernández, J. A. S., & Mogorrón-Guerrero, H. (2019). An analysis of the stability of rural tourism as a desired condition for sustainable tourism. *Journal of Business Research*, 100, 165-174.
- McAreavey, R.; McDonagh, J. (2010). Sustainable Rural Tourism: Lessons for Rural Development. *Sociologia Ruralis*. 51(2010): 175–194 .
- McClinchey, K.A. (1999). Rural Images, Tourism and Sustainability: Perceptions of Rural Accommodation Operators and Their Visitors in Waterloo-Wellington Region, Ontario. Master's Thesis, Wilfrid Laurier University, Waterloo, ON, Canada, 1999.
- McGehee, N.; Andereck, K. (2004). Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism. *J. Travel Res.* 43(2004): 131–140.
- Mohammadi, M.; Khalifah, Z.; Hosseini, H. (2010). Local People Perceptions toward Social, Economic and Environmental Impacts of Tourism in Kermanshah (Iran). *Asian Soc. Sci.* 6(2010): 220–225.

- Naseri, T., & Arayesh, M. B. (2020). Stimuli and Inhibitors of Rural Tourism Development: A Case Study of Kolm Village in Badreh County of Iran. *Village and Development*, 23(2), 1-27. (In Persian).
- Navarro, E.; Nel-lo Andreu, M. I. (2011). Seminario internacional de investigadores en turismo, cooperación y desarrollo. *PASOS Rev. Tur. Patrim. Cult.* 9(2011): 199–200.
- Neumeier, S.; Pollermann, K. (2014). Rural Tourism as Promoter of Rural Development—Prospects and Limitations: Case Study Findings from a Pilot Project Promoting Village Tourism. *Eur. Countrys.* 4(2014): 270–296.
- Nyaupane, G.; Poudel, S. (2011). Linkages among Biodiversity, Livelihood, and Tourism. *Ann. Tour. Res.* 38(2011): 1344–1366.
- Ostad-Ali-Askar, K.; Su, R. & Liu, L. (2018). Water resources and climate change. *J. Water Clim. Change*, 9(2): 239, 10.2166/wcc.2018.999.
- Paresishvili, O., Kvaratskhelia, L., & Mirzaeva, V. (2017). Rural tourism as a promising trend of small business in Georgia: Topicality, capabilities, peculiarities. *Annals of Agrarian Science*, 15(3): 344-348.
- Park, D. B., Lee, K. W., Choi, H. S., & Yoon, Y. (2012). Factors influencing social capital in rural tourism communities in South Korea. *Tourism Management*, 33(6): 1511-1520.
- Podovac, M.; Jovanović Tončev, M. (2016). The Importance of Sustainable Rural Tourism Development in Serbia. In Proceedings of the Sitenza, 2016, *International Scientific Conference on ICT and E-business Related Research, Belgrade, Serbia*, 22(2016): 575–581.
- Quaranta, G.; Citro, E.; Salvia, R. (2016). Economic and social sustainable synergies to promote innovations in rural tourism and local development. *Sustainability*, 8(2016): 668.
- Ramseook-Munhurrun, P.; Naidoo, P. (2011). Residents' Attitudes toward Perceived Tourism Benefits. *Int. J. Manag. Mark. Res.* 4(2011): 45–56.
- Safari Alamouti, P., & Shams, A. (2020). Analyzing the Implications of Rural Tourism for Roodbar Alamout Region in Qazvin Province of Iran: A Case Study of Ovan Village. *Village and Development*, 22(4): 25-49. (In Persian).
- Safshekan, S., Ozturen, A., & Ghaedi, A. (2020). Residents' environmentally responsible behavior: An insight into sustainable destination development. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 25(4): 409–423. <https://doi.org/10.1080/10941665.2020.1737159>.
- Samantaray, L.L. (2016). Sustainable Rural Tourism: An Enabler for the Trend of Reverse Migration in Odisha. *Int. J. Appl. Res.* 2(2016): 159–163.
- Schauz, D. (2014). What is basic research? Insights from historical semantics. *Minerva*, 52(3): 273-328.
- Sharpley, R. (2007). Flagship attractions and sustainable rural tourism development: The case of the Alnwick Garden, England. *J. Sustain. Tour.*, 15(2007): 125–143.
- Sharpley, R.; Roberts, L. (2004). Rural tourism—10 years on. *Int. J. Tour. Res.* 2004, 6, 119–124.
- Shcherbachenko, V., Zakharkina, L., Zakharkin, O., & Basantsov, I. (2021). Green tourism as innovative direction of households' activities in rural areas. In *E3S Web of Conferences*. 234(2021):00005.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1994). Grounded theory methodology: An overview.
- Streimikiene, D.; Bilan, Y. (2015). Review of rural tourism development theories. *Transform. Bus. Econ.* 14(2015): 21–34.
- Sweeney, J.; Soutar, G. (2001). Consumer Perceived Value: The Development of a Multiple Item Scale. *J. Retail.* 77(2001): 203–220.
- Su, L., Huang, S., & Pearce, J. (2019). Toward a model of destination resident–environment relationship: The case of Gulangyu, China. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(4): 469–483. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1568954>.
- Su, L., Huang, S., & Pearce, J. (2018). How does destination social responsibility contribute to environmentally responsible behaviour? A destination resident perspective. *Journal of Business Research*, 86(5): 179–189. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.02.011>
- Su, L., Huang, S., & Pearce, J. (2019). Toward a model of destination resident–environment relationship: The case of

- Gulangyu, China. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(4): 469–483. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1568954>
- Su, L., & Swanson, S. R. (2017). The effect of destination social responsibility on tourist environmentally responsible behavior: Compared analysis of first-time and repeat tourists. *Tourism Management*, 60, 308–321. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.12.011>
 - Su, L., Swanson, S. R., & Chen, X. (2018). Reputation, subjective well-being, and environmental responsibility: The role of satisfaction and identification. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(1): 1–18. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1443115>
 - Tirado, J.G. (2017). La funcionalidad turística de los espacios rurales: Conceptualización factores de desarrollo. *Cuad. Geogr.* 56(2017): 312–332.
 - Truong, V.D.; Hall, C.M.; Garry, T. (2014). Tourism and poverty alleviation: Perceptions and experiences of poor people in Sapa, Vietnam. *J. Sustain. Tour.* 22(2014): 1071–1089.
 - UNWTO. (2021). Rural Tourism - A Solution for Employment, Local Development and Environment (Contains papers in English and French). <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284402182>.
 - Villanueva-Álvarez, J.J.; Mondéjar-Jiménez, J.; Sáez-Martínez, F.J. (2017). Rural tourism: Development, management and sustainability in rural establishments. *Sustainability*. 9(2017): 818.
 - Wang, L.; Cheng, S.; Zhong, L.; Mu, S.; Dhruva, B.G.C.; Ren, G. (2013). Rural tourism development in China: Principles, models and the future. *J. Mountain Sci.* 10(2013): 116–129.
 - Weidenfeld, A. (2018). Tourism diversification and its implications for smart specialisation. *Sustainability*, 10(2): 319.
 - Weng, G., Pan, Y., & Li, J. (2021). Study on the influencing factors and acting path of the sustainable development of rural tourism based on EEm-ISM model. *Sustainability*, 13(10): 5682.
 - Woo, E.; Kim, H.; Uysal, M. (2015). Life Satisfaction and Support for Tourism Development. *Ann. Tour. Res.* 2015, 50, 84–97.
 - Wu, C. (2015). Foreign tourists' intentions in visiting leisure farms. *J. Bus. Res.* 68(2015): 757–762.
 - Wu, D.; Hu, W. A. (2017). study on the impact of rural tourism development on Tourist Destinations—A case study of Guan Hou Village, Xianju County, Zhejiang Province. *Rural Econ. Sci. Technol.* 28(2017): 77–79.
 - Ying, T.; Jiang, J.; Zhou, Y. (2015). Networks, citizenship behaviours and destination effectiveness: A comparative study of two Chinese rural tourism destinations. *J. Sustain. Tour.* 23(2015): 1318–1340.
 - Zhang, Y., Zhang, H. L., Zhang, J., & Cheng, S. (2014). Predicting residents' pro-environmental behaviors at tourist sites: The role of awareness of disaster's consequences, values, and place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 40(20): 131–146. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.06.001>.

Green Rural Tourism: Investigating the Factors Influencing the Development of Sustainable and Environmentally Preserver Rural Tourism

Bahram Imani¹; Javad Madani²

¹ Associate Professor, Department of Urban and Rural Planning, University of Mohaghegh Ardabili.

² Assistant Professor of Public Administration and Tourism Department, University of Mohaghegh Ardabili

Abstract

Introduction

The development of sustainable rural tourism is known as a desirable goal in the development of sustainable tourism due to the addition of the concept of sustainability to rural tourism. But this sustainable development can have negative effects on the environment. For this reason, it is necessary to look at this category with a comprehensive and inclusive perspective. The development of rural tourism is very important for rural areas, because it can help solve economic and social problems, which in turn helps to maintain the local population in permanent places of residence and, as a result, improve. For a long time, rural tourism has been considered to have unique advantages in helping rural areas to get rid of poverty, attracting surplus rural labor, inheriting the culture of rural characteristics, optimizing the rural industrial structure and improving facilities, etc. This category is because rural tourism and related concepts have a wide perspective and scope. In recent years, the rapid development of rural tourism has caused researchers to pay more attention to it and conduct a large number of scientific studies and researches in this field. The increase in tourism activities in rural areas causes the weather, the land to be increasingly at risk of pollution due to the creation of tourism infrastructure and facilities, as well as the damage caused by tourism business activities that meet the needs of tourists. The development of rural tourism inevitably has negative effects on the destination's environment and resources, such as overcrowding, water pollution, waste production, and vegetation destruction. The question of how to reduce the conflict between environmental sustainability and local economic interests has become an important issue in the development of rural tourism. However, the environment and natural resources are essential for the development of rural tourism. In fact, both ignorance and obvious disregard for environmental protection seriously weaken the attractiveness of destinations. Improving and preserving the natural environment and ecosystem is useful for maintaining the competitiveness of rural tourism destinations and achieving sustainable development of rural tourism. It must rely on the joint efforts of residents and tourists. Many studies have investigated how to encourage residents to show environmentally responsible behaviors and green consumption of tourists. In rural tourism, local residents play an essential role in preserving the environment because their behavior and daily activities directly affect the ecological integrity of the destination. The main goal of this research is to investigate the factors influencing the development of sustainable and environmentally preserve rural tourism.

Methodology

In terms of the basic purpose and the research method used in this research, the qualitative method is the foundational data theory. This type of research is in search of discovering facts and realities and knowledge of phenomena and objects, which expand the boundaries of general human knowledge and discover scientific laws and explain the characteristics and attributes of a reality. In the system of elements of sustainable development of rural tourism, the factors are interdependent, mutual and corresponding. Thematic research of sustainable development not only requires the good performance of one factor, but also the compatibility between factors. In addition, disruption in any factor may lead to weakening or even failure of the entire rural tourism system. Only by explaining the logical relationship and hierarchical context between the factors can one understand the working mechanism of the rural tourism system and have a deeper understanding of the various problems facing sustainable development. As a result, the coordination and corresponding relationship between the factors can be adjusted to achieve the goal of sustainable rural tourism development. Therefore, it is necessary to use qualitative methods such as foundational data theory to examine the conceptual link of these elements. In this research, using purposive sampling, experts in the field of rural management and planning, tourism, environmental management have been used as participants in semi-structured interviews.

Conclusion

According to the findings of the research, the codings were done using the systematic approach of Strauss and Corbin, and finally, 122 preliminary propositions were extracted. Following an inductive approach (moving from part to whole), the statements extracted were categorized into 83 open codes,

49 axial codes, and 20 selective codes. From the results of the present research, it can be pointed out the effective role of each of the influential factors in the development of sustainable rural tourism and environmental protection, which are presented in the form of the concept of green rural tourism. In fact, green rural tourism can protect the environment while developing sustainable rural tourism, and it is expected that the components of this type of tourism can include sustainable and responsible tourism approaches and create an effective discourse strategy.

Keywords:

Rural Tourism, Green Rural Tourism, Environmental Protection, Sustainable Development.